

СПОСОБИ ТЕНДЕРНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗАСОБАМИ ФРАЗЕОЛОГІЇ (на матеріалі німецького та українського художніх дискурсів)

Ольга Чистяк

Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. Університетська, 1, Львів,
79000, Україна e-mail: oljasja79@yahoo.de

Кількісно та якісно досліджено засоби вираження тендерної дискримінації одиницями фразеологічного рівня німецької та української мов. Виділено типи фразеологізмів: за способом реалізації сексизму та за видом експлікованого сексизму; з'ясовано спільні та відмінні ознаки виявлених одиниць у порівнюваних мовах.

Ключові слова: фразеологічні одиниці, сексизм, лексичне значення, стилістична функція, гендерний стереотип.

Вираження тендерної дискримінації лінгвістичними засобами - сексизм у мові - розглядали представники феміністичної критики мови під час перегляду наукового, законодавчого, публіцистичного дискурсів німецької мови щодо можливостей його елімінації [4, с. 566-577]. Однак гендерна дискримінація (ГД) ще не була предметом порівняльного дослідження щодо відображення сексизму одиницями певного мовного рівня на матеріалі художньої літератури. Тому вбачається доцільним дослідження засобів вираження сексизму в мові одиницями фразеологічного рівня на матеріалі творів німецького та українського художніх дискурсів. **Актуальність** роботи посилюється недостатністю розробки зазначеної проблеми у вітчизняній лінгвістиці.

Наша мета - виявити та систематизувати фразеологічні одиниці німецької та української мов, що слугують засобом вираження гендерної дискримінації; висвітлити спільне та відмінне у їхньому функціонуванні; з'ясувати якісні та кількісні аспекти представлення різних видів сексизму у мові.

Поняття сексизм (гендерна дискримінація) трактується на сучасному етапі як установка, змістом якої є "стереотипні оцінка, судження, упередження, надання переваги чи ігнорування, приниження, іншими словами дискримінація однієї особи іншою особою (групою осіб) на основі статевої належності" [14, с. 2]. Лінгвістичну реалізацію тендерної дискримінації позначають загальним терміном **сексизм у мові** (мова як система та мовлення) [12, с. 27]. Фактологічна база (приклади сексизму в мові), відібрана зі 40 прозових творів сучасних німецьких та українських авторів загальним обсягом 9000 сторінок, становить 8600 речень і надфразних єдностей. Гендерна дискримінація знаходить вираження в текстах порівнюваних мов за допомогою одиниць переважно лексичного, морфологічного, синтаксичного рівнів, фонетичного, а також, у меншій кількості, фразеологічного - 109 одиниць. Аналіз вибірки свідчить про нерівномірне представлення засобів вираження ГД фразеологічними одиницями (ФО) німецької та української мов. У текстах українських авторів виявлено більшу кількість (79 од.) як самих ФО, так і їхніх типів, порівняно з текстами німецькою мовою (30 од.).

Фразеологічний рівень, як відомо, є проміжним між лексичним та синтаксичним у структурі рівнів будь-якої мови [2, с. 216]. **Фразеологізмом** позначають нарізно оформлений, але семантично неподільний, відтворюваний у мовленні знак [11, с. 38], або ширше семантично пов'язане сполучення слів, яке на відміну від подібних до нього за формою синтаксичних структур (словосполучень і речень), не створюється у процесі мовлення відповідно до загальних граматичних і значеннєвих закономірностей поєднання слів, а відтворюється у вигляді фіксованої конструкції з властивим для неї лексичним складом і значенням [9, с. 226]. З погляду предмета дослідження - мовної дискримінації - ті фразеологізми, які є сексизмами в мові за змістом чи формою, можуть завдяки своїй стереотипності більшою мірою, ніж звичайні лексичні одиниці (ЛО), впливати на свідомість мовця під час вибору засобів чи слухача під час сприйняття мовлення, оскільки їм притаманний високий ступінь стабільності та експресивності. Адже "специфіка

фразеологічного значення як значення місткішого й багатшого порівняно зі значенням лексеми полягає у домінуванні його конотативного, або експресивно-емоційного, аспекту [11, с. 38]. Крім того, деякі фраземи набули значного поширення в мовному просторі певного соціуму, а отже, мовці / слухачі, свідомо чи несвідомо, часто вважають гендерні стереотипи, об'єктивовані за допомогою певних ФО, такими, що відповідають дійсності. Наприклад, значна кількість прислів'їв і приказок, афоризмів виражають у лаконічній формі знання та досвід, моральні цінності певного суспільства, мудрість народу. Усталеність ФО сексистського змісту аналогічно може сприйматись як ознака незмінності / нормативності гендерних стереотипів та впливати на сприйняття / оцінку мовцями / слухачами осіб іншої статі, пор.: нім. *Dachte, du wärst so, n Bubi von Mamas Schürze* [12, с. 88]; укр. *Така краля має бути дурною, як корок від пляшки. Просто зобов'язана бути такою - для її ж добра* [8, с. 203]; *Цей колобок - а звать його, якщо він не представився Іван Іванович Брицин, і нічого сміятися, хороше, просте ім'я - так от, він багатий, але під п'ятою у дружини* [8, с. 273].

Варто зазначити, що в рамках пропонованого дослідження до фразеологічних одиниць зараховували всі сталі вирази та фраземи, враховуючи прислів'я, приказки та крилаті слова: нім. *Wenn ein Kuckuck ruft, muss man sein Geld schütteln* [12, с. 117]; укр. *Мати Юхима така сама була - ця вже з партійними тягалася, заради кар'єри. Яблуко від яблуні не далеко падає* [8, с. 81]; *Подейкують, до журафа взагалі доходить на третій день, так що йому, можна сказати, ще пощастило* [8, с. 52]; нім. *so machte er beständig die heldenhaftesten und ernstesten Versuche, sie zu lieben, ihnen gerecht zu werden, ihnen nicht weh zu tun, denn das Liebe deinen Nächsten war ihm ebenso tief eingebleut wie das Hassen seiner selbst, ...* [11, с. 5]; укр. *які донині мудророзподілював між карликами Єрмолай за принципом — з кожного за можливостями, кожному за працю;...* [4, с. 134].

У проаналізованому матеріалі виявлено такі типи ФО, що слугують засобами вираження гендерної дискримінації.

1. За способом реалізації сексизму в мові:

а) *граматична форма*, тобто ФО лексично (і в її загальній семантиці, і в окремих значеннях компонентів) не виявляє ознак гендерної дискримінації, однак містить у своєму граматичному складі певну морфологічну одиницю, що є засобом відображення сексизму: пор. нім. *Der Todkranke kann den Gesunden überleben* [12, с. 156]; укр. *Блаженний страждущий за правду, бо матиме царство небесне* [4, с. 42] - в обох прикладах вживаються одиниці чоловічого роду в узагальнено-номінативній функції (УНФ - позначення осіб і чоловічої, і жіночої статей) [1, с. 16], у цьому разі їхніми референтами / антецедентами можуть виступати / виступають особи обох / лише жіночої статі, що призводить до гендерних асиметрій щодо можливостей презентації осіб, сексизму в мові. Описаними одиницями чоловічого роду в складі аналізованих ФО є іменники, субстантивовані дієприкметники та прикметники агентивно-професійної номінації осіб, займенники в УНФ;

б) *синтаксична конструкція* уможливорює визначення ФО засобом реалізації сексизму у двох випадках: 1) зазначені одиниці в УНФ потребують синтаксичних конструкцій узгодження

залежних компонентів за чоловічим родом, а не за реальним / можливим референтом; 2) іменники назви осіб у складі парних членів речення виявляють першочерговість форм чоловічого роду, що є також ознаками андроцентризму мови: пор. нім. (1) *Wenn ein Kuckuck ruft, muss man sein Geld schütteln* [12, с. 117]; укр. (2) *Правда, правда і тільки правда, гола, як Адам і Єва в раю, з якого їх вигнали* [3; 2, с. 188];

в) *стилістична функція*, тобто застосування тендерно нейтральних, тендерно коректних ФО, що надають певного модального значення, яскравого стилістичного забарвлення виразам дискримінуючого характеру. У досліджуваних текстах німецького та українського художніх дискурсів зазначений підтип фразем подано переважно одиницями української мови: пор. нім. укр. *У неї в невістках хвойди не буде. А те, що ця, зеленоока - потіпака, це й до ворожки не ходи* [8, с. 373-374]; *І тобі буде добре, і нам буде добре, — лови щастя, бо більше такого не буде, чуєш: за пляшку води віддаєм дівку, з руками й з ногами* [1, с. 71].

Фразеологічна система німецької мови, порівняно з українською, виявляє багато ізоморфних явищ, і дає змогу використовувати подібні ФО із стилістичною метою [6, с. 370-374]. Тому можливою причиною кількісно різної представленості певного підтипу фразем у аналізованих текстах порівнюваних мов є позамовні чинники: ідейно-тематичний задум творів, композиція, особливості індивідуалізації персонажів, стиль автора твору, літературний напрям, течія тощо.

Разом із описаною групою ФО підтипу за стилістичним навантаженням, що становить гендерно коректні фразеологізми вжиті для підсилення сексистських виразів, то інша, виявлена лише в текстах українською мовою, група фразем-пейоративів, які належать до лексико-граматичного розряду вигуків і за лексичним значенням виражають негативні дії, оцінки щодо осіб жіночої статі, навпаки, представляє ФО дискримінуючого змісту як засіб підсилення гендерно-коректних виразів: — *Колошмачу, чорти б колошматили вашу маму! Ай!.. — задихався Орлюк* [2, с. 17]; *Погнали Гітлера вже к чортовій матері аж у Румунію* [2, с. 73].

Виявлено поодинокі випадки вживання ФО сексистського змісту в дискримінуючому контексті: - *От курва-мама, делікатний який! - зрідка, але залюбки Олена вміла бути брутальною. - Ніжна квітка духмяних прерій!* [8, с. 27] - засуджується надмірна чутливість чоловіка;

г) лексичне значення, тобто ФО лексично (і в її загальній семантиці, і в окремих значеннях компонентів) відображає сексизм: пор. нім. *Wenn er sich anders anzöge, was anderes machte, sie dünner wäre, er lustiger wäre, sie die Schnauze halten würde, konnten nix anfangen mit sich, von Freundschaft zu schweigen, irgend wie verachte ich ihn* [Штам, 66]; укр. *Не ганьби себе доню. Ти бігаєш за ним* [6, с. 46].

Варто зазначити, що упродовж кількох десятків років поняття сексизму зазнало певних трансформацій, від його розуміння як жінконенависництва [13, с. 122] - до теорії амбівалентного конструкта сексизму, який містить негативні та позитивні судження, упередження щодо осіб обох статей - жіночої та чоловічої [14, с. 2-5]. Однобічне обмеження на упередженнях проти жінок не відповідає ні комплексності поняття сексизму, ні об'єктивному стану дійсності.

Розуміння амбівалентності гендерних упереджень і виявлений у текстах німецькою та українською мовами матеріал, дає підстави 4 види сексизму: негативний / позитивний сексизм щодо чоловіків / жінок, та визначити наступний тип ФО, що слугують засобом відображення гендерної дискримінації - за видом сексизму.

2. За видом сексизму - негативні / позитивні установки щодо чоловіків / жінок

- фразеологічні одиниці (незалежно від способу) поділяються на такі тематичні групи ФО:

а) ФО, що експлікують позитивні установки, очікування, ролі статей або оцінюють відповідність поведінки осіб стереотипним ролям: 1) справжнього чоловіка - сильного, сміливого, турботливого, розумного, холоднокровного, "мачо"; (2) справжньої жінки - вродливої, покірної, довірливої, господарки, матері-берегині: пор. (1) нім. *"Wirziehen alle aus" erklärte der Loreley ritterlich, "wir andern werden die Damen doch nicht im Stich lassen"* [13, с. 335]

- 'чоловіки повинні захищати слабких жінок'; укр. *В очах йому потемніло від нелюдського напруження, — тримав нерви* [1, с. 139] - 'чоловіки повинні бути стриманими, холоднокровними'; (2) нім. *Sie sehen bei diesem jungen Mann in einen goldenen Topf, Fräulein Hollmann* [12, с. 188] - 'закохані жінки надто наївні'; укр. *І лише зрідка траплялися чи то змушені лихою годиною, а чи опановані "безумством хоробрим" дівчата, що демонстрували свій протест проти узурпації, лишаючись вірні собі до кінця, — вони мелькали серед усього того несмаку в елегантних фільдеперсових панчішках та в фетрових ботах* [1, с. 28] - 'жінки повинні завжди бути гарними, незалежно від обставин';

б) ФО, що негативно оцінюють риси характеру та поведінку осіб, які суперечать прийнятим у суспільстві позитивним гендерним ролям, або є власне вираженням негативних стереотипів щодо жінок і чоловіків, наприклад, боягузтво, балакучість, безпорадність, недолугість, надмірна чутливість (1) чоловіка, та безсоромність, погана зовнішність, тривала

неодруженість, безпомічність, відсутність розуму (особливо у гарних білявок) (2) жінки: пор. (1) нім. *An und für sich bin ich kein Hasenfuß, doch als der Bärenschädel kaum mehr als eine Armlänge von mir entfernt aus dem Dunkel auftauchte, ahnte ich, wie zutreffend die Redewendung ist, dass man sich nicht vor Angst in die Hosen machen soll* [15, с. 114]; укр. *Залишилось тільки три перших класи та тихий Мандрика, що боювся власної міні* [2, с. 14] - 'чоловіки не повинні боятися'; (2) нім. *Es sind mindestens fünf, obwohl das Baby, glaube ich, von der ältesten Tochter ist, die wiederum höchstens siebzehn ist und aussieht, als ginge sie auf den Strich* [10, с. 39]; укр. *І ні стиду в неї, ні сорому. Пятро, бач, "іроплану їскає", а жінка, либонь, десь "шибко" великого начальника гостить...* [1, с. 96] - 'жінка повинна бути скромною, порядною'.

Інколи одна і та сама риса характеру чи поведінка особи знаходить як позитивну, так і негативну оцінку у творах, залежно від того чи оцінювач виступає до оцінюваного особою тієї ж статі чи протилежної: пор. нім. *Dabei ist er allerhöchstens eine goldene Schnapsflasche* [12, с. 188] - жінка іронізує з приводу пияцтва юнака; *Обидва дебели, міцно збиті, обидва "не любили випити", тільки один — Судаков — низенький, забайкалець з походження, другий*

- *здоровенний амурець, лубенець з походження* [1, с. 103] - наявність у переліченні рис героїв лексем *дебели, міцно збиті* свідчить про позитивне ставлення автора до героїв твору та про опис їхньої зовнішності відповідно до гендерних стереотипів, що дає інтерпретувати фразему *не любили випити* в поданому контексті також позитивно конотованою.

Як мовні одиниці, що мають ознаки речення чи словосполучення, а також слова [6, с. 370], фразеологічним одиницям властиве явище синонімії та рідше антонімії. У досліджуваних щодо засобів реалізації сексизму текстах німецькою та українською мовами виявлено низку ФО (8 рядів), що об'єднані відношенням синонімії: пор. нім. *j-m den Hof machen* [14, с. 413] - 'залицятися до кого-небудь, упадати коло кого-небудь' [5, с. 343]; *j-m die Cour schneiden* (або заст. *tachen*) [14, с. 389] - 'залицятися до кого-небудь' [5, с. 134]. Зазначені фразеологізми є неповними синонімами, оскільки різняться частково за лексичним значенням і належністю до різних шарів лексики: активного та пасивного.

Виявлені в досліджуваних текстах вигуківі ФО української мови *очі б [мої]... не бачили* [8, с. 370], *чорти його маму знають* [2, с. 23], *вражої мамі* [1, с. 84], *трясця його мамі* [8, с. 161], *к чортовій матері* [2, с. 73], *курва-мама* [8, с. 27] входять до одного синонімічного ряду з домінантою: "лайл. (1) Уживається для вираження незадоволення ким-, чим-небудь, обурення, гніву і т. ін." [9, с. 478, с. 769, с. 370, с. 725, с. 369-370, с. 370] та різняться за сферою вживання: частина ФО належить до розмовних фразеологізмів, що не суперечать нормам літературної мови в усній формі, інші - є просторічними одиницями, що перебувають на межі / поза межею літературної норми.

Фразеологічний вираз *У кожного своя доля ...* [6, с. 110], що є лексичним дериватом крилатого вислову *У всякого своя доля* літературного походження [3, с. 281], та вираз *Кожен несе свій хрест ...* [6, с. 68], в якому використано ФО біблійного походження *нести (важкий) хрест* - "книжн. Переживати великі труднощі, незгоди, страждати" [10, с. 108; 3, с. 192], можна визначити контекстуальними синонімами, оскільки вони вживаються в тому самому тексті та на позначення одного явища: проблеми батьків-одинаків.

Відношення контекстуальної антонімії демонструють згадані вище ФО німецької мови *bei j-m in einen goldenen Topfsehen* [12, с. 188] - *eine goldene Schnapsflasche* [12, с. 188], що виражають протилежне ставлення співрозмовниць до охарактеризованого за допомогою фразем героя твору.

Дослідження виявлених у текстах німецького та українського художніх дискурсів засобів реалізації сексизму у мові, засвідчило також низку індивідуально-авторських або оказіональних варіантів сталих виразів та фразем (10 од.) із заміною одного з компонентів, що інколи призводить до виникнення ФО з антонімічним значенням: нім. *eine goldene Schnapsflasche* [12, с. 188]; укр. *Магнати всіх країн, єднайтеся!* [3, с. 84]; *Обдури ближнього свого...* [8, с. 90]; *... а чекаєш на принца на білому слоні* [6, с. 82].

Розгляд усього масиву вибраних ФО (109 од.) з погляду стилістичної диференціації, незалежно від способу реалізації сексизму (граматична форма, синтаксична конструкція,

стилістична функція, лексичне значення), виявляє (1) незначну кількість (26 од. 24%) *стилістично нейтральних*, (2) дещо більше (29 од. 26%) *книжних* та (3) найбільше (54 од. 50%) *розмовних* (із просторічними та лайливими (9 од. 8%) компонентами включно) фразеологізмів: пор. нім. (1) *Eine Frau gehört an den Herd* [10, с. 256]; укр. *Та все-таки живий живе гадає* [5, с. 303]; (2) нім. *denn das "Liebe deinen Nächsten" war ihm ebenso tief eingebleut wie das Hassen seiner selbst, ...* [11, с. 5]; укр. *чи шукати в пущах язичників для гласу вопіючого?* [4, с. 154]; (3) нім. *Mann, geh mir nicht auf die Eier!* [9, с. 55]; укр. *Дешево м'ясо - гівно юшка, повчально мовив дядя Вася, і від цієї народної мудрості дівчину затіпало* [8, с. 153].

У текстах порівнюваних мов трапляються поодинокі випадки використання самих ФО і їхніх компонентів, що представлені одиницями діалектного (нім. *Was a Mann schöner is als a Äff is a Luxus* [9, с. 36]; укр. *коли фронт ходив туди-сюди, як газдинька без чоловіка, ...* [7, с. 153]), архаїчного (нім. *... aberjetzt stand er da wie ein Karmelitenmönch auf Urlaub und rührte sich nicht* [12, с. 17]; укр. *Пани б 'ються, а у хлопів чуби трищать* [7, с. 125]) та іншомовного походження, інтернаціоналізмами (нім. *Die Firmenphilosophie war der Kunde ist König, ...* [16, с. 66]; *... прозрілий раб, воскреслий Лазар і навернений блудний син* [4, с. 95]), у чому простежуються відмінні та частково спільні риси виявлених ФО німецької та української мов.

За структурно-граматичними типами ФО поділяються на: ФО співвідносні з дієслівним (25 од.), іменниковим (24 од.), прикметниковим (3 од.), прислівниковим словосполученням (6 од.), порівняльним зворотом (компаративні ФО - 14 од.), реченням (25 од.), вигуком (12 од.).

Загалом структуру та кількісну характеристику вираження гендерної дискримінації одиницями фразеологічного рівня німецької та української мов у співвідношенні їхніх основних типів подано в табл.

Вираження тендерної дискримінації одиницями фразеологічного рівня

За способом За видом	Грама тична форма		Синт аксична конструк ція		Стил і стична функція		Лекси чне значення		Всього за способами		
	ім.	ук р	ні м.	кр.	ім.	ук р.	ім.	ук р.	ні м.	ук р.	
Негативний сексизм щодо жінок		5	1			22	8	10	1	5	61
Нім. та укр. ФО разом	30		5		23		18		76		
Негативний сексизм щодо чоловіків		-	-			3	8	5	9	8	
Нім. та укр. ФО разом	-				4		13		17		
Негативний сексизм		25	1			25	16	15	2	4	69
	30		5		30		31		93		
Позитивний сексизм щодо жінок		-	-			-	1	3	1		3
Нім. та укр. ФО разом	-		-		-		4		4		
Позитивний сексизм щодо		-	-			-	5	7	5		7

<i>чоловіків</i>										
<i>Нім. та укр. ФО разом</i>	-	-	-	-	-	12	12			
<i>Позитивний сексизм</i>	-	-	-	-	-	6	10	6	10	
						0				
	-	-	-	-	-	16	16			
<i>Всього усіх видів Нім. та укр. разом</i>	5	2	1		25	2	2	3	79	
	5					2	5	0		
	30	5	27	47	109					

За способом реалізації сексизму переважають фразеологічні одиниці, що лексично відображають сексистські установки позитивного і негативного характеру щодо осіб обох статей. Значна кількість ФО презентують тендерні асиметрії за допомогою граматичної форми окремих компонентів та їхнє узгодження у синтаксичній структурі речення, однак, андроцентризм, що є їхньою ознакою, виражає лише негативний сексизм щодо жінок. ФО, що надають стилістичного забарвлення дискримінуючим виразам, у яких експлікуються негативні установки щодо обох статей, займають чверть усієї вибірки за рахунок численного синонімічного ряду вигуків-пейоративів. Кількісні розбіжності у представленні ФО в текстах німецькою та українською мовою пояснюються позамовними чинниками: тема, ідея твору, авторський стиль. Якісна відмінність / подібність фразеологізмів німецької та української мов частково спричинена наявністю у складі ФО діалектних та архаїчних компонентів / інтернаціоналізмів. Гендерна дискримінація відображена одиницями фразеологічного рівня у художньому дискурсі порівнюваних мов переважно як негативний сексизм щодо жінок.

1. Загнитко А. А. Соотношение формально-грамматического и семантического содержания в категории рода имен существительных (на материале современного украинского литературного языка): Автореферат дис. канд. филол. наук: спец. 10. 02. 02. "Языки народов СССР (украинский язык)" / А. А. Загнітко. - Киев, 1987. - 19. [1] с. 2. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: [підруч.] / М. П. Кочерган. - [2-ге вид., випр. і доповн.]. - К.: Видавн. Центр "Академія", 2006. - 464 с. - (Альма-матер). 3. Крилаті вислови в українській літературній мові. Афоризми. Літературні цитати. Образні вислови / Коваль В. П., Коптілов В. В. - [2-ге вид., перер. і доповн.]. - К. : Вища школа, 1975. - 335 с. 4. Коттгофф Х. Гендерные исследования в прикладной лингвистике / Х. Коттгофф // Гендер и язык / Московский гос. лингвистический ун-т; Лаборатория гендерных исследований. - М. : Языки славянской культуры, 2005. - С. 563-623. 5. Німецько-український фразеологічний словник: у 2 т. / [уклад. В. І. Гавриць, О. П. Пророченко]. - К. : Рад. школа, 1981. - Т. 1. - 1981. - 416 с. 6. Німецько-український фразеологічний словник: у 2 т. / [уклад. В. І. Гавриць, О. П. Пророченко]. - К. : Рад. школа, 1981. - Т. 2. - 1981. - 382 с. 7. Олійник І. С., Сидоренко М. М. Українсько-російський і російсько-український фразеологічний тлумачний словник / І. С. Олійник, М. М. Сидоренко. - К. : Рад. шк., 1991. - 400 с. 8. Словник фразеологізмів української мови [уклад. Білоноженко В. М. та ін.]. - К. : Наукова думка, 2003. - 1104 с. - (Словники України). 9. Сучасна українська літературна мова: [підруч.] / [А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ та ін.]; за ред. А. П. Грищенка. - [2-ге вид., перероб. і доповн.]. - К. : Вища школа, 1997. - 493 с. 10. Українсько-російський і російсько-український фразеологічний тлумачний словник [уклад. Олійник І. С., Сидоренко М. М.]. - К. : Рад. шк., 1991. - 400 с. 11. Ужченко В. Д. Фразеологія сучасної української мови: [навч. посіб.] / В. Д. Ужченко, Д. В. Ужченко. - К. : Знання, 2007. - 494 с. 12. Szekeres E. K. Sprachlicher Sexismus und sprachliches Mainstreaming im Fokus der Europäischen Sprachpolitik / Erika Kegyesne Szekeres // European Integration Studies. - 2005. - № 2. - P. 25-44. 13. Trömmel-Plötz S. Frauensprache: Sprache der Veränderung. / Senta Trömmel-Plötz. - [1. Aufl.]. - München: Verlag Frauenoffensive, 2007. - 219 S. 14. Werner R. Eine deutsche Skala zu ambivalent-sexistischen Einstellungen (Ho-stilität und Benevolenz) gegenüber Männern (ASEM). [Електронний ресурс] / Ronny Werner., Gernot von Collani. -

Режим доступу статті: http://www.uni-leipzig.de/~sozpsy/dateien/onli-nedoc/aseм_2002.pdf - pp. 1-30

Ілюстративний матеріал

1. Багрянний І. Тигролови; Морітурі / Багрянний Іван. - К. : Наук. думка, 2000. - 368 с. -(Б-ка школяра). 2. Довженко О. Повість полум'яних літ // Олександр Довженко. Повість полум'яних літ: Повісті. Оповідання. Публіцистика. - [худож. О. І. Дмитрієв; післямова С. П. Плачинди]. - К. : Молодь, 1984. - С. 6-106., іл. - (Б-ка художніх творів для молоді "Джерело"). 3. Загребельний П. Брухт // Павло Загребельний. Брухт: [роман]; Гола душа: [повість]. - [худож.-оформлювач І. В. Осипов]. - Харків: Фоліо, 2003. - С. 5-245. - (Література). 4. Іваничук Р. Орда: [іст. роман] / Роман Іваничук. - К. : Укр. центр духов. культури, 1994. - 192 с. 5. Кобринська Н. Дух часу: [оповідання, повість] / Наталія Кобринська. - Львів: "Каменяр", 1990. - 351 с. 6. Компанієць О. Назустріч: [роман] / Ольга Компанієць. - Львів: Кальварія, 2002. - 208 с. - (Серія "Коронація слова"). 7. Матіос М. Майже ніколи не навпаки / Матіос Марія. - Львів: "ПРАМІДА", 2007. - 176 с. 8. Шевченко Н. Янголи, що підкрадаються: [роман] / Шевченко Наталка. - К.: Нора-Друк, 2006. - 380 с. - ПК (Популярні Книжки). 9. Dorn T. Die Hirnkönigin: [Roman]. / Thea Dorn. - [8. Aufl.] - München: Wilhelm Goldmann Verlag, 2001. - 207 S. 10. Gier K. Die Patin: [Roman]. / Kerstin Gier. - Bergisch Gladbach: Verlagsgruppe Lübbe GmbH & Co. K.G., 2006. - 313 S. 11. Hesse H. Der Steppenwolf / H. Nisse. - Berlin: S. Fischer, 1927. - 289 S. 12. Remarque E. M. Drei Kameraden: [Roman] / Erich Maria Remarque. [mit einem Nachwort von T. Westphalen]. - [3 Aufl.]. - Köln: Kiepenheuer & Witsch, 2001. - 398 S. 13. Reventlow zu F. G. Das Logierhaus „Zur schwankenden Weltkugel" // F. G. zu Reventlow. Autobiographisches. - München: Langen Müller, 1980.- S. 327-350. 14. Reventlow zu F. G. Der Selbstmordverein: [novelistischer Roman aus dem Nachlass] // F. G. zu Reventlow. Romane. - München: Langen Müller, 1976. - S. 360-527. 15. Schulze I. Handy: dreizehn Geschichten in alter Manier. / Ingo Schulze. - [7 Aufl.]. - Berlin: Berlin Verlag GmbH, 2007. - 303 S. 16. Stamm P. Sieben Jahre: [Roman]. / Stamm Peter. - Frankfurt am Mein: S. Fischer Verlag GmbH, 2009. - 175 S.

К ВОПРОСУ ЯЗЫКОВОЙ ДИСКРИМИНАЦИИ СРЕДСТВАМИ ФРАЗЕОЛОГИИ

Ольга Чистяк

Львовский национальный университет имени Ивана Франко, ул. Университетская, 1, Львов, 79000, Украина e-mail: oljasja79@yahoo.de

Исследовано количественное и качественное отражение гендерной дискриминации единицами фразеологического уровня немецкого и украинского языков. Выделены типы фразеологизмов: по способу реализации сексизма и по виду эксплицированного сексизма; определены общие и отличительные признаки обнаруженных единиц в сравниваемых языках.

Ключевые слова: фразеологические единицы, сексизм, лексическое значение, стилистическая функция, гендерный стереотип.

MEANS OF DENOTING GENDER THROUGH USING IDIOMS IN GERMAN AND UKRAINIAN

Olha Chystyak

Ivan Franko National University of Lviv, 1, Universytetska St., Lviv, 79000, Ukraine e-mail: oljasja79@yahoo.de

The article deals with the quantitative and qualitative investigation of the expressions of gender discrimination by the units of the phraseological level in German and Ukrainian. Two types of idioms are singled out falling back on the way of sexism implementation and the type of explicit sexism. Both common and distinctive features of these units in the compared languages are revealed.

Key words: phraseological units, sexism, lexical meaning, stylistic function, gender stereotype.

Стаття надійшла до редколегії 18.05.2011 р.

Статтю прийнято до друку 10.10.2011 р.